

Konsekvensutredning av Myndigheten för yrkeshögskolans förslag till föreskrifter för utbildning inom yrkeshögskolan med inriktning specialistundersköterska inom äldreomsorg

Specialistutbildning för undersköterskor är ett oreglerat område, det vill säga det finns varken specialförfattning eller särskilda föreskrifter meddelade av Myndigheten för yrkeshögskolan. De krav som finns är allmänna krav på syfte och innehåll samt grundläggande behörighetskrav i lagen och förordningen om yrkeshögskolan.

Det finns 35 yrkeshögskoleutbildningar med olika inriktningar mot vård av äldre människor. Alla bygger på gymnasieskolans Vård- och omsorgsprogram. Exempel på sådana inriktningar är demens, geriatrik, gerontologi, multisjukdom, psykiatri, rehabilitering och välfärdsteknologi. Det finns även fortbildningskurser för undersköterskor utanför det offentliga utbildningssystemet.

Eftersom särskilda förkunskapskrav behöver övervägas för antagning till en utbildning till specialistundersköterska inom äldreomsorgen bör här nämnas att även utbildning till undersköterska är ett oreglerat område. Regeringen anser dock att kompetensen hos yrkesgruppen undersköterskor behöver säkerställas och att det därför ska införas en skyddad yrkestitel för yrket.¹ Grunden för att få en skyddad yrkestitel föreslås vara det nya utbildningsinnehållet i gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

1. Vad är problemet och vad ska uppnås?

Utbildningarna till specialistundersköterska skiljer sig idag åt när det gäller inriktning, innehåll och längd samt de olika förkunskapskraven. Det är därför tydligt vilken kompetens en specialistundersköterska har vilket är ett problem för arbetslivet inför och under anställning (vilka ansvarsuppgifter kan ges). För den enskilde arbetstagaren kan det vara ett problem att utbildningarna idag omfattar smalare områden och därmed begränsar rörligheten på arbetsmarknaden. Benämningen på utbildningarna är i vissa fall också missvisande på så sätt att utbildningen framstår som snävare än som faktiskt är fallet.

Myndigheten för yrkeshögskolan anser att det behöver säkerställas att utbildning till specialistundersköterska inom äldreomsorgen får ett nationellt likvärdigt innehåll, i syfte att tydliggöra för arbetslivet vilken kompetens en specialistundersköterska har. Genom att ett nationellt likvärdigt innehåll ökar också anställningsbarhet och rörlighet över landet. Att utbildningen breddas och förlängs ökar också kvaliteten på vården inom äldreomsorgen.

Utbildningsanordnarna inom yrkeshögskolan ställer idag olika krav för behörighet till utbildning som specialistundersköterska. Exempel på detta är ett antal kurser från de programgemensamma kurserna inom Vård- och omsorgsprogrammet och 1 års yrkeserfarenhet som undersköterska. Myndigheten anser att även förkunskapskraven bör ensas och att dessa krav inte bör vara för låga.

Som framgår ovan föreslår regeringen att en skyddad yrkestitel för undersköterskor införs 2023. Det bör givetvis eftersträvas att den som utbildar sig till specialistundersköterska

¹ Proposition 2020/21:175 "Stärkt kompetens i vård och omsorg – reglering av undersköterskeyrket".

inom yrkeshögskolan också uppfyller framtida eventuella krav för skyddad yrkestitel som undersköterska, för att kunna anställas som specialistundersköterska. Myndigheten anser att föreskrifter inom yrkeshögskolan för utbildning till specialistundersköterska inom äldreomsorgen inte bör invänta det pågående regleringsarbetet för skyddad yrkestitel som undersköterska. Detta innebär särskilda svårigheter i framtagnandet av föreskrifter.

2. Alternativa lösningar och konsekvenser av om föreslagen reglering inte införs

2.1 Föreskrifter om inriktning specialistundersköterska inom äldreomsorg (föreslaget regleringsalternativ)

Myndigheten anser att yrket som specialistundersköterska har en samhällsviktig funktion och att det behöver tydliggöras för arbetslivet vilken kompetens som denna yrkesroll innebär. Det föreslås därför att det införs föreskrifter med inriktning specialistundersköterskor inom äldreomsorg så att utbildningarna får ett nationellt likvärdigt innehåll. Även om det inom arbetslivet regionalt kan finnas ett behov av specialistundersköterskor med särskild inriktning för en ökad anställningsbarhet bedömer myndigheten att en rörlighet över landet är övervägande positiv för arbetslivet som helhet. Föreskrifter för yrkeshögskoleutbildning till specialistundersköterska inom andra områden kommer också att övervägas framöver.

Utbildningarna ska benämnas "med inriktning specialistundersköterska inom äldreomsorg". Det finns ingen legal definition av begreppet äldreomsorg² även om begreppet används i många olika sammanhang och av olika aktörer. För att tydliggöra vad dessa föreskrifter omfattar föreslås därför att det anges att med äldreomsorg avses i dessa föreskrifter "vård och omsorg till äldre människor i behov av särskilt stöd". Begreppet omfattar vård och omsorg oavsett om detta ges inom äldreboende eller som en del av kommunens vård och omsorg i hemmet. Som framgår omfattar utbildningen även vård och omsorg vid demenssjukdomar. Någon innehållsmässig skillnad jämfört med begreppet "specialistundersköterska med inriktning mot äldreomsorg och demensvård" avses således inte.³

Myndigheten förslag utgår från de utbildningar som finns idag och omfattar 210–215 yrkeshögskolepoäng (YHP) och examensarbete motsvarande mellan 10–25 YHP. Genom att utbildningen breddas och förlängs ökar kvaliteten på vården inom äldreomsorgen och yrkets status.

Vid bedömningen av lämpliga förkunskapskrav har myndigheten beaktat regeringens förslag till patientsäkerhetslagen (2010:659) om införandet av en skyddad yrkestitel för undersköterska.⁴ Skälet för detta är att om förkunskapskraven sätts för lågt riskerar specialistundersköterskor att inte uppfylla eventuella kommande krav för rätten att använda titeln undersköterska. Enligt regeringens förslag ska bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska efter ansökan utfärdas till den som har en utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning eller har förvärvat en kompetens som motsvarar den som uppnås genom en sådan utbildning. Det är inte möjligt att förutse vilka specifika krav som kommer att beslutas för skyddad yrkestitel som undersköterska. Myndigheten kan endast göra en bedömning utifrån

² Jämför utredningsdirektiv 2020:142 "En äldreomsorgslag". I uppdraget anges bl.a. att begreppet äldreomsorg behöver definieras och ges ett tydligare uppdrag och innehåll. Förslag ska lämnas senast 30 juni 2022.

³ Jämför myndighetens uppdrag enligt regleringsbrevet för 2021 (ändring 202100429) om att göra det möjligt för fler undersköterskor att inom yrkeshögskolan utbilda sig till specialistundersköterska med inriktning mot äldreomsorg och demensvård samt riksdagens budgetbeslut om ökat stöd till äldreomsorgen (bet. 2020/21:FiU46, rskr. 2020/21:239).

⁴ Prop. 2020/21:175

lämpliga förkunskapskrav och regeringens förslag avseende undersköterska. Myndigheten föreslår därför att de kurser som ingår i det nya yrkespaketet för undersköterska inom kommunal vuxenutbildning ska utgöra särskilda förkunskapskrav. Dessa kurser ingår också i det reviderade vård- och omsorgsprogrammet inom gymnasieskolan. De sökande ska ha godkänt betyg i alla dessa kurser. Därutöver ska det krävas 1 års sammanlagd yrkeserfarenhet som undersköterska. Detta krav ställs dels för att många av undersköterskans arbetsuppgifter kräver repetition för att uppnå yrkesskicklighet, dels för att den specialistutbildade undersköterskan ska klara av en arbetsledande roll.

Som framgår av regeringens förslag ska skyddad yrkestitel som undersköterska också kunna uppnås genom validering. Någon möjlighet till validering kommer inte att finnas när föreskrifterna för yrkeshögskolan föreslås träda i kraft. Myndigheten anser dock att de krav som anges i föreskrifterna ska kunna uppfyllas genom motsvarande kunskaper. Det blir således en uppgift för utbildningsanordnaren att, i avvaktan på att validering införs, göra en bedömning av om de sökande har sådana motsvarande kunskaper.

Om en skyddad yrkestitel för undersköterska införs kan myndighetens föreskrifter behöva ändras. Någon möjlighet att besluta om övergångsbestämmelser som möjliggör att en utbildning som ingår i yrkeshögskolan omfattas av nya sådana föreskrifter bedöms inte finnas. Anordnare får därför ansöka på nytt om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan utifrån de nya reglerna.

Föreskrifterna föreslås få följande innehåll:

- Utbildningarna benämns "med inriktning specialistundersköterska inom äldreomsorg".
- Utbildningarnas längd ska vara 250 YHP och ska avslutas med en yrkeshögskoleexamen. Förslaget innebär en förlängning jämfört med nuvarande utbildningar på 200–215 yrkeshögskolepoäng.
- Utbildningarna ska ge de kunskaper, färdigheter och kompetenser som anges i bilaga 1.
- Kursernas benämning, antal yrkeshögskolepoäng, mål och innehåll ska följa det som redovisas om kursplanerna i bilaga 2.
- Utöver de behörighetskrav som ställs i YHF får enbart krävas godkända betyg i de kurser från gymnasieutbildning eller kommunal vuxenutbildning som anges i föreskrifterna. Det ska också krävas minst ett års sammanlagd yrkeserfarenhet på heltid från arbete som undersköterska. Dessa krav kan också uppfyllas genom motsvarande kunskaper.

2.2 Föreskrifter med en gemensam bas och olika inriktningar

Ett alternativ som diskuterats är att meddela föreskrifter med en gemensam bas i utbildningens innehåll oavsett inriktning och sedan ha valbara inriktningar mot äldreomsorg, psykiatri, pediatrik och så vidare. Vid en genomgång av utbildningarna till specialistundersköterska inom yrkeshögskolan är det dock tydligt att den gemensamma basen erhålls i den tidigare utbildningen till undersköterska och att specialistutbildningarna inte har en gemensam bas utan går direkt in på sina respektive specialiserade områden. Att föreskriva om en gemensam bas skulle därför innebära att utbildningen skulle innehålla onödiga kurser

2.3 Inkludera vissa kurser från sjuksköterskeutbildningen

För att främja rörligheten mellan yrkeshögskolan och högskolan samt det livslånga lärandet hos de studerande så har det diskuterats att delar av sjuksköterskeutbildningen skulle kunna ingå i utbildningen till specialistundersköterska. Tanken har varit att specialistundersköterskorna ska kunna tillgodogöra sig den delen om de vill studera till

sjuksköterska. Enligt myndighetens bedömning finns det dock inte något i sjuksköterskeprogrammet som är relevant för specialistundersköterskorna, oavsett inriktning. Grundutbildningen till sjuksköterska är visserligen på en hög nivå men den innehåller inte sådant som behövs i en specialistutbildning. Dessutom skulle detta vara mer till nytta för den studerande och inte för det anställande arbetslivet som yrkeshögskolan utbildar för. Det behov inom arbetslivet som ska mötas med dessa föreskrifter är efterfrågan på specialistundersköterskor, inte sjuksköterskor.

2.4 Påverka genom beslut om statsbidrag istället för med föreskrifter

Om det inte meddelas några föreskrifter om utbildningen inom området medför det att varje anordnare även i fortsättningen tar fram utbildningar tillsammans med det regionala arbetslivet. Något krav på att utbildningarnas innehåll samordnas finns inte vilket innebär att de studerande, beroende på anordnare, inte ges samma utbildning innehållsmässigt. Tydligheten om erhållen kompetens i förhållande till arbetslivet uppnås inte heller. Det kan också upplevas oklarare för en utbildningsanordnare vad som förväntas vid en ansökan om att få ingå i yrkeshögskolan.

Av 5 kap. 5 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan framgår vad myndigheten särskilt ska ta hänsyn till vid fördelningen av statsbidrag. Myndigheten får förutom dessa särskilda kriterier även använda ytterligare kriterier för att kunna rangordna de utbildningar som bedömts likvärdiga för att urskilja de vilka utbildningar som ska tilldelas statsbidrag⁵. Detta möjliggör för myndigheten att vid tilldelningen av statsbidrag prioritera utbildningar med ett visst innehåll, så länge denna prioritering varit känd för de sökande på förhand. Likvärdighet kan på detta sätt uppnås även utan föreskrifter. Alternativet bedöms dock mindre förutsägbart och rättssäkert än föreskrifter. Det finns också en risk att sökande inte fullt ut uppfattar konsekvenserna av dessa kriterier och väljer ett annat utbildningsinnehåll än det som premieras vid statsbidragstilldelningen. Det kan i sin tur leda till att utbildningar som har potential att anordnas med god kvalitet prioriteras bort och att arbetslivets behov av personal därmed inte tillgodoses.

3. Uppgifter om vilka som berörs av regleringen.

- Arbetslivet: Kommunal vård- och omsorg samt Regional hälso- och sjukvård:
- Utbildningsanordnare: privata och offentliga aktörer (bl a kommuner)
- Specialistundersköterskor
- Undersköterskor med skyddad yrkestitel
- Anställda som undersköterskor
- Studerande
- Vårdtagare och deras anhöriga

4. Uppgifter om de bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på.

Förslaget grundar sig på 2 kap. 7–8 §§ om utbildningsplaner och nationellt likvärdigt innehåll, 2 kap. 9 § om kursplaner samt 3 kap. 3 a § om särskilda förkunskapskrav i förordning (2009:130) om yrkeshögskolan.

Enligt 2 kap. 8 § gäller följande:

För utbildningar med inriktning som kräver nationellt likvärdigt innehåll får Myndigheten för yrkeshögskolan meddela föreskrifter om vilka kunskaper, färdigheter och kompetenser

⁵ Slutrapport från Utredningen om bildandet av Myndigheten för yrkeshögskolan (U 2008:12) s. 37

som alla studerande ska ha uppnått vid utbildningens slut. Det ska vara fråga om en utbildning som

1. det ställs vissa krav på i lag eller förordning,
2. leder till ett yrke eller en funktion där det ställs vissa krav på utbildningens examen för att legitimation för yrket eller funktionen ska kunna utfärdas eller där det ställs andra krav på utbildningen för behörighet, godkännande eller certifiering för yrket eller funktionen,
3. leder till ett yrke som har en samhällsviktig funktion, eller
4. av säkerhetsskäl måste ha ett nationellt likvärdigt innehåll. Myndigheten får även meddela föreskrifter om andra utbildningar med inriktning som kräver nationellt likvärdigt innehåll än sådana som anges i första stycket.

Som framgår ovan anser myndigheten att specialistundersköterska är ett yrke med en samhällsviktig funktion.

5. Uppgifter om vilka kostnadsrämsiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för övervägda regleringsalternativ

Med undantag från någon enstaka utbildning så har utbildningar inom de olika inriktningarna mot äldreomsorg 56 000 kronor per årsplats i statsbidrag.

Regleringen bedöms inte få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Samtliga konsekvenser för företagen redovisas därför under detta avsnitt.

5.1 Anställande arbetslivet

Inom yrkeshögskolan ska utbildningarnas innehåll tas fram i samarbete med det anställande arbetslivet. Genom att meddela föreskrifter begränsas arbetslivets möjlighet att skräddarsy utbildningens innehåll efter specifika lokala behov. Förslaget till föreskrifter är dock framtaget med utgångspunkt i nuvarande utbildningar till specialistundersköterska. Föreskrifterna säkerställer att arbetsgivarna får samma kompetens oavsett från vilken yrkeshögskoleutbildning de rekryterar. Finns det skäl till regionala inslag, normalt genom olika journalföringssystem, kan detta lämpligen ske i samband med lärande i arbete (LIA).

5.2 Utbildningsanordnarna

Det finns 11 kommunala utbildningsanordnare och 7 privata för pågående yrkeshögskoleutbildningar med inriktning specialistundersköterska inom äldreomsorg. Föreskrifterna innebär en mer omfattande utbildning och bedöms därför medföra ett något ökat behov av finansiering från myndigheten och arbetslivet.

Anordnare uppger ofta att kostnaderna för att ta fram underlaget till utbildning är relativt höga. Att reglera en utbildning säkerställer att utbildningarna inom inriktningen uppfyller kraven i 5–6 §§ i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan (YHL) samt 1 kap. 3 § i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan (YHF). I och med att utbildningen regleras minskar behovet hos anordnare att ta fram vissa uppgifter vilket bör medföra en administrativ lättnad.

Myndighetens utformning av ansökan för utbildningar som regleras genom föreskrifter medför att den sökande inte behöver ge in lika många uppgifter vilket innebär en minskad arbetsbörda för den sökande.

5.3 Studerande

Föreskrifterna påverkar utbildningarnas längd och därmed det studielån som en studerande kan behöva ta under studietiden. Många av de som utbildar sig specialistundersköterska är yrkesverksamma till exempel som undersköterska. Den mer omfattande utbildningen innebär att dessa personers arbetstid tas i anspråk i högre utsträckning vilket innebär en lägre inkomst. Regleringen medför att de studerande kan söka anställning över hela landet då utbildningsinnehållet regleras.

5.4 Myndigheten för yrkeshögskolan

Förutsatt att den sökande väljer rätt yrkesrollen i ansökan om att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan blir ansökan enklare för handläggaren att bedöma. Handläggaren behöver varken kontrollera att föreskrifterna följs eller bedöma om kraven i 5 och 6 § YHL samt 1 kap. 3 § i YHF är uppfyllda. De sökande som eventuellt avviker från föreskrifterna måste dock omhändertas vilket kan bli tidskrävande. Detta bedöms då komma att avse ett fåtal ansökningar. Den mer omfattande utbildningen innebär att myndigheten kommer betala ut mer i statsbidrag.

6. Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen och annan internationell rätt

Förslaget avser ett område som inte är reglerat på EU-nivå eller annan internationell rätt. Förslaget är inte diskriminerande mot personer från andra medlemsstater och begränsar inte heller på annat sätt den fria rörligheten inom EU.

7. Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

De nya föreskrifterna föreslås träda i kraft under 2021 och för första gången tillämpas på ansökningar om att utbildning ska ingå i yrkeshögskolan som ges in till myndigheten under 2022.

Utöver publicering på myndighetens webbsida samt information i olika forum som myndigheten håller i bedöms några informationsinsatser inte vara nödvändiga.

Myndigheten för yrkeshögskolans författningssamling

ISSN: 2000–6802
Utgivare: Carina Larsson

Myndigheten för yrkeshögskolans föreskrifter om utbildningar inom yrkeshögskolan med inriktning specialistundersköterska inom äldreomsorg;

beslutade den xx xxx 2021.

Myndigheten för yrkeshögskolan föreskriver följande med stöd av 2 kap. 7–9 §§ och 3 kap. 3 a § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan för utbildningar med inriktning specialistundersköterska inom äldreomsorg.

Tillämpningsområde och uttryck i föreskrifterna

1 § Dessa föreskrifter ska tillämpas på utbildningar med inriktning specialistundersköterska inom äldreomsorg av den som får anordna yrkeshögskoleutbildning enligt 4 § lagen (2009:128) om yrkeshögskolan.

2 § Utöver de uttryck och benämningar som används i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan och förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan gäller för dessa föreskrifter följande definition. Med äldreomsorg avses i dessa föreskrifter vård och omsorg till äldre människor i behov av särskilt stöd.

Utbildningens omfattning

3 § Utbildningarna ska omfatta 250 yrkeshögskolepoäng och ska avslutas med en yrkeshögskoleexamen.

Särskilda förkunskapskrav

4 § Utöver de behörighetskrav som ställs i 3 kap. 1 och 2 §§ förordningen om yrkeshögskolan får enbart följande krav ställas:

1. godkända betyg i följande kurser från gymnasieutbildning eller kommunal vuxenutbildning; Anatomi och fysiologi 1, Anatomi och fysiologi 2, Funktionsförmåga och funktionsnedsättning 1, Funktionsförmåga och funktionsnedsättning 2, Gerontologi och geriatrik, Hälso- och sjukvård 1, Hälso- och sjukvård 2, Omvårdnad 1, Omvårdnad 2, Psykiatri 1, Psykiatri 2, Psykologi 1, Samhällskunskap 1a1, Social omsorg 1, Social omsorg 2, Svenska 1 eller Svenska som andraspråk 1 samt Vård- och omsorg specialisering och
2. minst ett års sammanlagd yrkeserfarenhet på heltid från arbete som undersköterska.

Kraven i första stycket kan även uppfyllas genom motsvarande kunskaper.

Utbildningens innehåll

5 § Utbildningarna ska ge de kunskaper, färdigheter och kompetenser som redovisas i bilaga 1.

6 § Kursernas benämning, antal yrkeshögskolepoäng, mål och innehåll ska följa det som redovisas om kursplanerna i bilaga 2.

Dessa föreskrifter träder i kraft den x xxx 2021 och tillämpas första gången på ansökningar om att ingå i yrkeshögskolan som ges in till myndigheten under 2022.

THOMAS PERSSON

Anna-Karin Juhlén

Kunskaper, färdigheter och kompetenser

Kunskaper

Den studerande ska ha:

- kunskaper om den komplexa vård som ges inom äldreomsorgen vid multisjukdom kombinerat med kognitiv svikt och/eller missbruksproblematik,
- kunskaper om ansvarsfördelning mellan de olika yrkesrollerna inom äldreomsorgen samt undersköterskans roll i vårdteamet,
- kunskaper om författningar och riktlinjer som reglerar undersköterskans arbete för att säkerställa en högkvalitativ vård inom äldreomsorgen och
- specialiserade kunskaper i undersköterskans arbetsuppgifter inom äldreomsorgen.

Färdigheter

Den studerande ska ha färdigheter i att:

- administrera de vanligaste läkemedlen inom äldreomsorgen,
- individanpassa kost, fysisk aktivitet, välfärdsteknologi eller andra hjälpmedel för äldre,
- färdigheter i att kommunicera åtaganden och lösningar inom vården på engelska,
- ge kvalificerad vård och omsorg vid geriatriska sjukdomar, psykisk sjukdom, demenssjukdom, missbruksproblematik och i livets slutskede samt vid kombinationer av dessa,
- färdigheter i att identifiera behov av, planera, dokumentera och utvärdera kvalificerad vård inom äldreomsorgen och
- färdigheter i att bemöta äldre på ett korrekt och respektfullt sätt med hänsyn till deras integritet och självbestämmande utan att äventyra kvaliteten på vården eller kompromissa arbetsmiljön.

Kompetenser

Den studerande ska ha kompetenser för att:

- ge kvalificerad vård och omsorg inom äldreomsorgen,
- självständigt handleda och arbetsleda vårdbiträden och undersköterskor så att de kan planera och utföra specialiserade omsorgs- och omvårdnadsuppgifter inom äldreomsorgen,
- dokumentera, följa upp och kvalitetssäkra vård och omsorg inom äldreomsorgen,
- bidra till samarbete mellan de olika yrkesrollerna i arbetsteamet kring de äldre,
- omsätta tillämpliga författningar och riktlinjer i praktiken och
- bemöta äldre på ett etiskt korrekt sätt.

Kursernas benämning och antal yrkeshögskolepoäng

Etik, bemötande och kommunikation

20 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen ska förbereda den studerande på att bemöta äldre människor inom äldreomsorgen och deras anhöriga på ett korrekt och respektfullt sätt utifrån deras förutsättningar och den situation den befinner sig i.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om normer, värderingar och ideal inom vård och omsorg,
- kunskaper om etiska teorier, modeller, begrepp och riktlinjer som är centrala för vård- och omsorgsarbete,
- kunskaper om värdegrundskonflikter inom äldreomsorgen som till exempel den äldres rätt till självbestämmande i relation till personalens behov av en god arbetsmiljö och utan att riskera en undermålig vård,
- kunskaper om makt- och beroendeteorier,
- kunskaper om bemötande, kroppsspråk och språklig kommunikation,
- kunskaper om våld i nära relationer,
- kunskaper om de vanligaste begreppen inom vården på engelska,
- färdigheter i att anpassa bemötandet efter de äldres bakgrund och förutsättningar,
- färdigheter i att praktisera ett etiskt försvarbart arbetssätt som främjar de äldres rättigheter till självbestämmande och delaktighet,
- färdigheter i att identifiera och reflektera över etiska dilemman i yrkesutövandet,
- färdigheter i att identifiera makt- och beroendeförhållanden i den äldres vardag inom äldreomsorgen,
- färdigheter i att använda metoder och arbetssätt för att bidra till en gemensam värdegrund,
- färdigheter i att kommunicera åtaganden och lösningar inom vården på engelska och
- kompetens att arbeta med och bemöta den äldre på ett etiskt och professionellt sätt.

Näringslära och fysisk aktivitet för äldre

15 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar kostens och måltidssituationens betydelse samt vikten av fysisk aktivitet vid åldrande och åldersrelaterade sjukdomar generellt samt hur måltider och fysisk aktivitet kan individanpassas specifikt för äldre personer.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om munhälsa, måltidsmiljö, måltidsrutiner och betydelsen av maten konsistens,

- kunskaper om specifik näringslära för äldre,
- kunskaper om dokumentation och bedömningsinstrument för näringsintag,
- kunskaper om undernäring hos äldre och anpassad näringsberäkning av mat,
- kunskaper om fysisk aktivitet hemma och i vardagssituationer,
- kunskaper om funktionsbevarande omsorg och prevention,
- kunskaper om ergonomi och hjälpmedel vid fysisk aktivitet,
- kunskaper om individanpassade träningsmetoder för att öka den äldres styrka, kondition, balans och rörlighet,
- kunskaper om kopplingen mellan fysisk aktivitet och minskad psykisk ohälsa,
- kunskaper om rehabilitering,
- färdigheter i att bidra till en aptitfrämjande måltidssituation,
- färdigheter i att förebygga näringsbrist hos äldre,
- färdigheter i att uppmuntra till och skapa förutsättningar för fysisk aktivitet hos äldre i deras vardag i funktionsbevarande syfte samt för att skapa oberoende hos den äldre,
- färdigheter i att stötta den äldre i att genomföra ordinerade rehabiliteringsövningar och
- färdigheter i att leda enklare fysiska aktiviteter för äldre, både individuellt och i grupp.

Gerontologi

15 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar det normala åldrandet ur olika perspektiv samt den äldres rättigheter och hur äldreomsorgen kan bidra till att denne får leva hela sitt liv.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om det normala fysiska, psykiska och sociala åldrandet,
- kunskap om den åldrande människans behov ur ett socialt, kulturellt, mångkulturellt och existentiellt perspektiv,
- kunskaper om äldres sexualitet,
- kunskaper om den äldres behov av sinnesstimulans, livskvalitet, livsglädje och delaktighet,
- kunskaper om åldersskörhet,
- kunskaper om salutogent förhållningsätt och begreppet "KASAM", som betecknar en känsla av sammanhang och
- färdigheter i att bidra till ett meningsfullt liv för äldre.

Geriatrisk

40 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar vård och omsorg vid vanliga sjukdomar och sjukdomstillstånd hos äldre. Kursen tar även upp smittskyddsarbete och läkemedelshandling inom äldreomsorgen.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om geriatriska sjukdomars orsak, symtom och behandling,
- kunskaper om problem med diagnostisering och behandling av geriatriska sjukdomar vid samtidig psykogeriatriskt tillstånd,
- kunskaper om de vanligaste läkemedlen inom geriatriken och deras biverkningar samt sambandet mellan biverkningar och den åldrande kroppens känslighet mot läkemedel,
- kunskaper om polyfarmaci och på vilket sätt det ökar risken för biverkningar och hur olika läkemedel påverkar varandra,
- kunskaper om smittspridning, kroppens immunförsvar och vårdrelaterade infektioner,
- kunskaper om rengöring, sterilisering och desinfektion,
- kunskaper om multisjukdom hos äldre,
- kunskaper om symtomlindrande åtgärder genom komplementära behandlingsmetoder,
- kunskaper om förebyggande av trycksador,
- kunskaper om avancerad sårmläggning,
- kunskaper om smärttillstånd hos och smärtlindring av äldre,
- färdigheter i att särskilja åldersrelaterade sjukdomar från normalt åldrande,
- färdigheter i att förebygga biverkningar av läkemedel,
- färdigheter i att hindra smittspridning och vårdrelaterade infektioner,
- färdigheter i att sätta kateter i urinblåsan via urinröret samt att sköta en kvarvarande kateter i urinblåsan,
- färdigheter i att förebygga trycksador samt avancerad sårmläggning,
- färdigheter i administration av subkutan injektion av insulin och fragmin och
- färdigheter i att ge kvalificerad personcentrerad sjukvård åt äldre personer.

Äldrepsykiatri och missbruksproblematik

50 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar vård och omsorg av äldre med psykiska sjukdomstillstånd, demens, kognitiv svikt, missbruk, beroendeproblematik samt kombinationer av dessa tillstånd ur ett medicinskt, psykologiskt och socialt perspektiv samt hur det påverkar den äldre och dennes närstående.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om de vanligast förekommande demenssjukdomarnas orsak, symtom och behandling,
- kunskaper om de vanligast förekommande psykiska sjukdomar hos äldre och deras orsak, symtom och behandling,
- kunskaper om åldrade hos personer med intellektuell funktionsnedsättning,
- kunskaper om de vanligast förekommande missbruksproblemen äldre och deras orsak, symtom och behandling,

- kunskaper om hjärnans fysiologi och förändringar vid demenssjukdom och kognitiv svikt,
- kunskaper om personcentrerad omvårdnad och bemötande vid demenssjukdom och kognitiv svikt,
- kunskaper om hur anhöriga påverkas när äldre lider av demenssjukdom, psykisk sjukdom eller har missbruksproblem,
- kunskaper om försvårande kombinationer av geriatrisk sjukdom, demenssjukdom, psykisk sjukdom och missbruk hos äldre,
- färdigheter i att särskilja demenssjukdomar och psykisk sjukdom från normala livsreaktioner hos äldre,
- färdigheter i att använda situations- och individanpassade metoder vid vård av äldre med demens och kognitiv svikt utifrån nationella riktlinjer,
- färdigheter att bedöma, värdera och tillämpa specifik personcentrerad omvårdnad och medicinsk behandling vid demenssjukdom och kognitiv svikt samt att kunna använda situations- och individanpassade arbetssätt,
- färdigheter att bedöma, värdera och tillämpa specifik personcentrerad omvårdnad och medicinsk behandling vid psykisk sjukdom och missbruksproblem hos äldre samt att kunna använda situations- och individanpassade arbetssätt,
- färdigheter i att identifiera situationer där det finns risk för hot eller våld och
- färdigheter i att bemöta äldre med demens och/eller psykiatrisk sjukdom som är hotfulla eller våldsamma.

Palliativ vård

20 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar hur det är att arbeta nära döende och deras anhöriga utifrån ett salutogent förhållningssätt och i enlighet med palliativ vårdfilosofi. Kursen tar även upp det svenska palliativregistret samt hur det används utifrån uppsatta riktlinjer och direktiv.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om palliativ vårdfilosofi, nationella riktlinjer för palliativ vård, kvalitetsregister och palliativregistret,
- kunskaper om smärta och smärtlindring i livets slutskede,
- kunskap om krishantering,
- kunskap om vanliga existentiella, religiösa, sociala och kulturella frågeställningar hos den äldre när de befinner sig i livets slutskede och dennes anhöriga,
- kunskaper om symtomlindrande vård och omsorg i livets slutskede,
- kunskaper om vanliga symptom på att en äldre person är i livets slutskede,
- färdigheter i att ge vård till en äldre person i livet slutskede med hänsyn till personens och anhörigas specifika behov,
- färdigheter att tillämpa palliativ värdefilosofi samt kunna reflektera över det egna förhållningssättet till död och sorgearbete och
- kompetens att utföra specialiserad omvårdnad utifrån delegering, nationella riktlinjer och kvalitetsregister.

Dokumentation, kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling

15 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar hur omsorgs- och omvårdnadsuppgifter rapporteras och dokumenteras utifrån tillämpliga författningar, etiska principer och hur avvikelser förebyggs genom kontinuerliga riskbedömningar. Kursen behandlar verksamhetsutveckling utifrån förekommande planer och behov utifrån evidensbaserad praktik. Vidare behandlar kursen metoder för systematiskt kvalitetsarbete och handhavande och tillvaratagande av aktuella för verksamheten nationella kvalitetsregister.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om kvalitetsarbete och nationella kvalitetsregister,
- kunskaper om metoder för verksamhetsutveckling,
- specialiserade kunskaper i dokumentation och om genomförandeplaner utifrån tillämpliga författningar och
- färdigheter att arbeta målstyrt, systematiskt med förekommande planer och använda sig av olika metoder för verksamhetsutveckling för att säkerställa kvalitet i vården.

Välfärdsteknologi

15 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar hur kvaliteten inom vård och omsorg kan höjas med stöd av digitala tjänster, välfärdsteknik och hjälpmedel samt ur ett personcentrerat förhållningssätt utforma insatser som utgår från individuella omvårdnadsbehov.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om välfärdsteknik som finns tillgänglig för att bidra till ökad livskvalitet för äldre personer,
- kunskaper om kriterierna för God vård och omsorg vid användandet av välfärdsteknik som innebär att vården och omsorgen ska vara kunskapsbaserad, säker, tillgänglig, effektiv och jämlik samt utgå från individens behov,
- kunskaper om författningar som styr användandet av välfärdsteknik,
- färdigheter att identifiera behov, handleda och stödja införandet samt användandet av välfärdsteknik inom äldreomsorg

Handledning och ledarskap

20 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen förbereder den studerande på att handleda och undervisa kollegor samt att fungera som arbetsledare.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper i pedagogik, ledarskap och handledning,
- kunskaper om grupprocesser och konflikthantering,
- kunskaper om arbetsfördelning och ansvarsområden mellan de olika yrkesrollerna inom äldreomsorgen,

- färdigheter i att undervisa, handleda och arbetsleda vårdbiträden och undersköterskor inom äldreomsorgen,
- färdigheter i att vägleda och uppmuntra till reflektion vid etiska dilemman inom äldreomsorgen,
- färdigheter i att bedöma, planera, utföra och arbetsleda i komplexa vårdsituationer inom äldreomsorgen tillsammans med övriga vårdteamet kring de äldre och
- färdigheter i att arbeta för ökad kvalitet, effektivitet och resursoptimering.

Lärande i arbete (LIA)

20 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar det vardagliga arbetet som undersköterska inom äldreomsorgen. Den studerande ska ges tillfälle att få praktisk erfarenhet inom de områden som de teoretiska kurserna i utbildningen behandlar.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kompetens att bemöta äldre på ett sätt som är anpassat efter den äldres diagnoser och förutsättningar,
- kompetens att anpassa måltider och fysisk aktivitet utifrån den äldres behov,
- kompetens att tolka symptom på de vanligaste geriatriska sjukdomstillstånden och biverkningar av de vanligaste läkemedlen inom äldreomsorgen,
- kompetens att sätta kateter i urinblåsan via urinröret samt att sköta en kvarvarande kateter i urinblåsan,
- kompetens att administrera subkutan injektion såsom insulin och fragmin,
- kompetens att utföra avancerad sårömläggning och förebygga trycksador,
- kompetens att tolka symptom på de vanligaste demenssjukdomarna, psykiska sjukdomarna och missbruksproblemen inom äldreomsorgen,
- kompetens att tolka symptom på att en äldre människa är i livets slutskede så som smärta eller ångest,
- kompetens att hantera den vanligast förekommande välfärdsteknologin inom äldreomsorgen,
- kompetens att ge kvalificerad vård inom äldreomsorgen och
- kompetens att sköta dokumentationen kring verksamheten och de äldre inom äldreomsorgen.

Examensarbete

20 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar en fördjupning av innehållet i ett arbetsområde med anknytning till någon av kurserna.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kompetens för att sammanställa, värdera och använda relevanta källor och tidigare resultat samt slutföra ett avgränsat projekt och

- kompetens att självständigt tillägna sig ytterligare kunskaper och färdigheter för kontinuerligt lärande och professionell utveckling inom arbetsområdet.